

Cem ŐENOL

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında

**Etkin Soruşturma
Yükümlülüğü
(CMK m. 172/3)**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Denetim Sistemi

I. Genel Olarak.....	9
II. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Kapsamı.....	12
A. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Düzenlenen Hususlar	13
B. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Eki Olan Protokollerde Düzenlenen Hususlar.....	14
1. Bir Nolu Ek Protokol.....	14
2. İki Nolu Ek Protokol.....	14
3. Üç Nolu Ek Protokol.....	15
4. Dört Nolu Ek Protokol.....	15
5. Beş Nolu Ek Protokol.....	15
6. Altı Nolu Ek Protokol.....	15
7. Yedi Nolu Ek Protokol.....	16

8. Sekiz Nolu Ek Protokol	16
9. Dokuz Nolu Ek Protokol.....	16
10. On Nolu Ek Protokol.....	17
11. Onbir Nolu Ek Protokol.....	17
12. Oniki Nolu Ek Protokol.....	17
13. Onüç Nolu Ek Protokol.....	18
14. Ondört Nolu Ek Protokol	18
III. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Türk Hukukundaki Yeri	19
IV. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Özellikleri	23
A. Sözleşmenin Hukuki Niteliği	23
B. Sözleşmenin Özellikleri.....	23
1. Bireyi Uluslararası Hukukta Hak Sahibi Yapması.....	24
2. Bir Denetim Sistemi Kabul Etmiş Olması.....	24
V. Sözleşmenin Yorumlanması	26
A. Genel Prensipler.....	27
B. Otonom (Özerk) Kavramlar Doktrini	28
C. Ulusal Takdir Marjı	29
VI. Sözleşmenin Uygulanmasında İspat Yükümü	30
VII. Sözleşmenin Denetim Organı Olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.....	33
A. Mahkemenin Yapısı	33
B. Mahkemenin Yargılama Yetkisi.....	35
1. Yer Bakımından Yargılama Yetkisi.....	35
2. Kişi Bakımından Yargılama Yetkisi	37
3. Konu Bakımından Yargılama Yetkisi.....	38
4. Zaman Bakımından Yargılama Yetkisi	39
C. Mahkemeye Başvuru Usulü	40
D. Başvurunun Kabul Edilebilirlik Koşulları	41
1. İç Hukuk Yollarının Tüketilmiş Olması.....	42

2. Başvurunun Altı Aylık Hak Düşürücü Süre İçerisinde Yapılmış Olması.....	45
3. Hak İhlali Nedeniyle Önemli Bir Mağduriyetin Ortaya Çıkmış Olması	46
E. Başvurunun Sonuçlandırılması	46
F. Mahkeme Kararlarının Hukuki Niteliği ve Sonuçları.....	47
VIII. Konuya İlişkin Diğer Uluslararası Belgeler	50
A. Amerikalılararası İnsan Hakları Sözleşmesi.....	50
B. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı	53
C. Birleşmiş Milletler Otopsi Protokolü – Minnesota Protokolü	54
D. Birleşmiş Milletler İşkence Protokolü - İstanbul Protokolü.....	56

İkinci Bölüm

Etkin Soruşturma Yükümlülüğü: Kavram ve Unsurlar

I. Genel Olarak.....	61
II. Etkin Soruşturma Yükümlülüğünün Maddi ve Hukuki Dayanakları.....	66
A. Genel Olarak.....	66
B. Pozitif Yükümlülükler Teorisi.....	68
1. Pozitif Yükümlülükler Teorisinin Hukuki Kaynakları	72
2. Pozitif Yükümlülüklerin Türleri.....	74
a. Usule İlişkin Pozitif Yükümlülükler	74
b. Esasa İlişkin Pozitif Yükümlülükler.....	75
III. Yaşama Hakkı ve Etkin Soruşturma Yükümlülüğü.....	76
A. Genel Olarak.....	76
B. Yaşama Hakkının Sözleşmede Düzenlenişi.....	77
C. Hakkın Uygulama Alanı ve Kapsamı.....	78
1. Herkesin Yaşama Hakkının Koruma Altına Alınmış Olması	78

2. Hakkın Kanunla Korunması	78
3. Hakkın Dokunulmaz ve Geri Alınamaz Niteliği.....	79
D. Göz Altındaki Kayıplar ve Yaşama Hakkı.....	80
E. Devletlerin Maddeden Kaynaklanan Yükümlülükleri.....	82
1. Negatif Yükümlülükleri.....	82
2. Pozitif Yükümlülükleri.....	83
a. Usule İlişkin Pozitif Yükümlülükleri.....	83
b. Esasa İlişkin Pozitif Yükümlülükleri	87
IV. İşkence Yasağı ve Etkin Soruşturma Yükümlülüğü.....	94
A. Genel Olarak.....	94
B. İşkence Yasağının Sözleşmede Düzenlenişi.....	95
C. Yasağın Uygulama Alanı ve Kapsamı.....	95
1. Asgari Eşik Kriteri.....	96
2. Maddede Düzenlenen İhlal Kategorileri	97
a. İşkence Kavramı	98
b. İnsanlık Dışı Muamele veya Ceza	99
c. Onur Kırıcı Muamele veya Ceza.....	100
D. Devletlerin Maddeden Kaynaklanan Yükümlülükleri.....	102
1. Maddeden Kaynaklanan Negatif Yükümlülükleri.....	102
2. Maddeden Kaynaklanan Pozitif Yükümlülükleri.....	103
a. Usule İlişkin Pozitif Yükümlülükleri.....	103
b. Esasa İlişkin Pozitif Yükümlülükleri	105
V. Etkin Soruşturma İlkesi ve Etkili Başvuru Hakkı.....	107
A. Maddede Düzenlenen Hakkın Niteliği.....	108
B. Maddenin Uygulanmasına İlişkin Benimsenen İlkeler.....	109
C. Hakkın Kapsamı.....	112
D. Hakkın Etkin Soruşturma Yükümlülüğü İle İlişkisi	116
1. Hakkın Yükümlülüğünün Hukuki Dayanağı Olması	116
2. Devletlerin Yükümlülüğe Yönelik Olarak Maddeden Kaynaklanan Yükümlülükleri	118
VI. Soruşturmanın Etkin Sayılması İçin Varlığı Aranan Hususlar.....	120

A. Soruşturmaya İpso Facto - Kendiliğinden Başlanılmış Olması	121
B. Soruşturmaya İvedilikle Başlanması	125
C. Soruşturmanın Bağımsız Organlarca Yürütülmesi	127
D. Soruşturmanın Kamunun Denetimine Açık Olarak Yürütülmesi	131
E. Soruşturmanın Makul Bir Özen ve Hızla Yürütülmesi	135
1. Soruşturma İşlemlerinin Makul Bir Özenle Yürütülmesi...	135
2. Soruşturma İşlemlerinin Makul Süre İçerisinde Yapılması	136
F. Araçsal Bir Yükümlülük Olması	138

Üçüncü Bölüm

Etkin Soruşturma Yükümlülüğünün İhlali Sayılan Haller

I. Genel Olarak.....	143
II. Soruşturma Makamlarına İlişkin İhlal Sebepleri	147
A. Türk Hukukunda Soruşturma Makamları.....	147
B. Soruşturmayı Yürüten Makamların Bağımsız Olmaması.....	149
C. Soruşturmayı Yürüten Makamların Tarafılı ve Önyargılı Davranmaları.....	151
D. Soruşturmanın Kamunun Denetimine Açık Olarak Yürütülmemesi.....	155
E. Soruşturmanın Makul Sürede Bitirilmemesi.....	157
III. Delillere Yönelik İhlal Sebepleri	159
A. Genel Olarak.....	159
B. Delillerin Toplanmasına İlişkin İhlal Sebepleri.....	162
1. Genel Olarak.....	162
2. Beyan Delillerine İlişkin İhlal Sebepleri.....	163
3. Belirti Delillerine İlişkin İhlal Sebepleri	168
a. Olay Yeri İncelemesi ve Keşfe İlişkin İhlal Sebepleri.....	169
aa. Genel Olarak.....	169

bb. Mahkemenin Konuya İlişkin Kararları.....	171
b. Balistik Delillere İlişkin İhlal Sebepleri.....	177
c. Tıbbi Delillere İlişkin İhlal Sebepleri	180
aa. Sağlık Raporları.....	181
(1) Genel Olarak.....	181
(2) Mahkemenin Konuya İlişkin Kararları.....	183
bb. Ölü Muayenesi ve Otopsi.....	188
(1) Genel Olarak.....	188
(2) Mahkemenin Konuya İlişkin Kararları.....	189
IV. Konuya İlişkin Olarak Ceza Muhakemesi Kanununda Yapılan Düzenlemenin Değerlendirilmesi.....	198
SONUÇ	201
KAYNAKÇA	215
Ek 1: Tezde Kullanılan AİHM Kararlarının Listesi	229
Ek 2: AİHM Karar İstatistikleri	235